

Intergenerational Learning Communities

**TOWARDS ENVIRONMENTAL
SUSTAINABILITY**

**PREPORUKE I SMJERNICE ZA
DRUŠTVENE CENTRE ZA UČENJE
USMJERENE NA BUDUĆNOST**

**Co-funded by
the European Union**

Projekt br.: 2021-1-LV01-KA220-000026286-P2

Ovaj projekt je financiran uz potporu Europske komisije. Podrška Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora, a Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Ovo djelo je licencirano pod licencom CC BY 4.0.

SADRŽAJ

Uvod	3
Metodologija	4
Preporuke i smjernice za napredno učenje u zajednici	6
Primjeri dobre prakse obrazovanja za održivi razvoj	17
Dosjei zemalja partnera	32
O projektu <u>ILCES</u>	46
Suradnici	48
Literatura	49

UVOD

Posljednjih desetljeća europske zemlje i druge države diljem svijeta poduzimaju mjere za smanjenje negativnog utjecaja na okoliš. Uz klimatske promjene i druge ekološke izazove koji predstavljaju značajnu prijetnju našem planetu, ključno je da usvojimo održive prakse u svim aspektima naših života, uključujući i obrazovanje.

Nije ni čudno da *koncept obrazovanje za održivi razvoj* (KOOR) stalno dobiva na važnosti. Obrazovanje za održivi razvoj pristup je koji nastoji integrirati načela održivosti u obrazovanju na svim razinama, od osnovnih škola do institucija za cjeloživotno učenje.

Međutim, KOOR nije samo uključivanje održivosti kao teme u sve predmete i obrazovne aktivnosti; formalne i neformalne obrazovne institucije trebale bi "prakticirati ono što propovijedaju". Drugim riječima, ne bi trebali samo poučavati održivost kao predmet, već bi je trebali uključiti u sva područja svojih aktivnosti: korporativnu kulturu (uključujući viziju i misiju); upravljanje i održavanje objekata; sheme nabave; razvoj i isporuka ponuda za obuku; odnosi s učenicima, socijalnim partnerima i drugim dionicima.

U ovom dokumentu dajemo preporuke i smjernice za sve aktere (ne samo ustanove za osposobljavanje, već i nevladine organizacije, knjižnice, muzeje itd.) koji nastoje postati *centri za učenje u zajednici usmjereni prema budućnosti* uključivanjem načela održivosti u svoj rad, sljedeći načelo KOOR-a i komunicirajući svoju predanost vanjskom svijetu.

Na taj način neće samo pružati obrazovne usluge, već će poslužiti i kao pokretači pozitivnih promjena u svojim lokalnim zajednicama. Kad je riječ o lokalnim zajednicama, ključno je angažirati građane svih dobnih skupina – od mlađih generacija do starijih osoba, stoga bi centri za učenje u zajednici trebali posvetiti posebnu pozornost razvoju *međugeneracijskih obrazovnih programa*.

Očito je da su dolje predložene mjere ne mogu provesti odjednom. Stoga predlažemo čitateljima da ovaj dokument uzmu u obzir kao opću smjernicu i naprave plan za vlastitu instituciju odabirom točaka koje su za njih trenutno najrelevantnije i postavljanjem vizije za budućnost. Uostalom, ne zaboravite na princip "*Misli globalno, djeluj lokalno*".

METODOLOGIJA

Izrada preporuka i smjernica odvijala se u dvije faze: *desktop istraživanje* i *terensko istraživanje*.

Cilj *desktop istraživanja* bio je analizirati razinu ugrađenosti pitanja o održivosti u obrazovanje odraslih i međugeneracijsko učenje (također u smislu pravnog okvira); prikupiti informacije o postojećim praksama poučavanja održivosti i ekološke svijesti u obrazovanju odraslih; istražiti primjere suradnje između različitih aktera u pogledu održivosti i pronaći primjere naprednih centara za učenje u zajednici. Partneri ILCES projekta analizirali su vlastita iskustva i prakse te proveli dodatna istraživanja u člancima, studijama, drugim projektima, internetskim izvorima itd.

Cilj *terenskog istraživanja* bio je prikupiti informacije iz prve ruke od aktera koji su aktivni u području održivosti i ekološke svijesti: pružatelja usluga obrazovanja odraslih, sveučilišta, strukovnih škola, muzeja, knjižnica, lokalnih vlasti, nevladinih organizacija, itd. Svaki je partner proveo anketu s 10 predstavnika, institucija koje se bave održivim razvojem.

Rezultati desktop i terenskog istraživanja sažeti su u nacionalnim izvješćima koje su pripremili partneri iz Latvije, Njemačke, Irske, Italije i Hrvatske. Svaki partner dao je preporuke za četiri područja koja su prethodno identificirana od strane konzorcija projekta:

- ◆ **Organizacija i menadžment** (misijska i vizijska, organizacijska kultura, strateški dokumenti, osiguranje kvalitete, financiranje itd.)
- ◆ **Obrazovni program** (uvrštavanje pitanja održivosti u dizajn i izvođenje programa obuke, raznolikost metoda, raznolikost sudionika, kompetencije edukatora itd.)
- ◆ **Učenje i radno okruženje** (fizička i digitalna infrastruktura, upravljanje objektima, organiziranje događaja, sheme nabave, prostori za učenje i rad itd.)

- ♦ **Umrežavanje** (članstvo u mrežama, udrugama, radnim skupinama, odborima za promicanje ekološke svijesti i održivosti općenito, a posebno u obrazovanju).

Dodatno, analizirani su postojeći politički dokumenti i strateški dokumenti o održivosti u obrazovanju (potpuni popis korištene literature može se pronaći u odjeljku Literature).

PREPORUKE I SMJERNICE ZA NAPREDNO UČENJE U ZAJEDNICI

06

Dane preporuke i smjernice grupirane su u četiri područja: Organizacija i menadžment, obrazovni programi, Učenje i radno okruženje, umrežavanje. Oni su identificirani prije samog razvoja istraživanja postojećih politika, strateških dokumenata, studija i članaka te sažimanjem rezultata istraživanja.

ORGANIZACIJA I MENADŽMENT

- ♦ Centar za učenje u zajednici trebao bi eksplicitno izraziti svoju predanost **održivosti** dokumentirati obrazovanje za održivi razvoj kao jedno od vodećih načela u svojoj izjavi **o misiji**.
- ♦ Obrazovna ustanova trebala bi imati **politiku održivosti ili akcijski plan** kako bi dokumentirala svoju predanost smanjenju vlastitog utjecaja na okoliš i poticanju društvenog blagostanja. Takva politika ili akcijski plan trebaju pokrivati glavna načela kojom se organizacija obvezuje slijediti u socijalnom, ekološkom, gospodarskom i upravljačkom smislu.

Aksijski plan održivosti treba sadržavati:

- ✓ cjelokupnu viziju organizacije u kontekstu održivosti i kvantificiranih ciljeva;
- ✓ radnje koje treba poduzeti;
- ✓ osobe odgovorne za akcije;
- ✓ pokazatelji za mjerenje napretka organizacije i postizanje ciljeva.

Aksijski plan ne može se baviti pojedinačnim osobama, već se usredotočuje na mobilizaciju svih – počevši od rukovoditelja do osoblja, učenika i socijalnih partnera. Zaposlenici bi trebali biti svjesni i dijeliti viziju organizacije; trebaju imati svoje mišljenje u procesu donošenja odluka i angažirati se u traženju rješenja.

- ♦ Odbor **za okoliš može** pojednostaviti plan održivosti kada komunicira s internom (osoblje) i vanjskom publikom (učenici, partneri itd.). Može uključivati ne samo članove osoblja, već i učenike; ako su potonji uključeni, oni također mogu služiti kao "ambasadori" održivosti među svojim vršnjacima u zajednici.
- ♦ Na temelju vizije organizacije i politike/akcijskog plana održivosti, načela održivosti trebaju biti ugrađena **u sva područja djelovanja ustanove**: održavanje objekata, štedljivo korištenje resursa, održivo upravljanje događajima, planiranje sadržaja učenja i provođenje aktivnosti obuke itd.

ORGANIZACIJA I MENADŽMENT

- ♦ **Prikupiti i dokumentirati podatke vezano** uz održivost u organizaciji (korištenje objekata, održivi menadžment događaja, broj aktivnosti na temu održivosti itd.). Ovi podaci trebaju biti ugrađeni u institucijski sustav **praćenja i osiguranja kvalitete** budući da mogu poslužiti kao baza dokaza u korist centara za učenje u zajednici i sredstva za jačanje njihova prestiža.
- ♦ **Izrazite svoju predanost održivosti prema vani** – na primjer, objavljivanjem svoje misije na svojoj web stranici ili označavanjem cilja održivog razvoja kojim se određena obrazovna aktivnost bavi.
- ♦ Centar za učenje u zajednici trebao bi osigurati pravedne **radne uvjete i sustave nagrađivanja za sve; raznolikosti** bi trebala biti cijenjena pružanjem jednakih prilika za zauzimanje određenog položaja za osobe sa sličnim kvalifikacija bez obzira na njihov spol, uvjerenja, zdravstveno stanje itd.

Evo nekih pitanja koja bi se mogla razmotriti pri uvođenju održivosti u svakodnevne operacije i strukture upravljanja organizacije (Aegerter, Menz, 2020.):

ORGANIZACIJA I MENADŽMENT

Koje mjesto održivost ili održivo djelovanje već zauzima u našoj institucijskoj strukturi?

Postoji li osoba/tijelo odgovorno za integraciju obrazovanja za održivi razvoj (KOOR) u našem centru?

Sadrži li naš sustav upravljanja kvalitetom teme održivosti? Koje su ključne točke u sustavu upravljanja kvalitetom za temu održivosti i KOOR-a? Sadrži li naša trenutačna misija izjave o održivosti, održivom djelovanju ili KOOR-u?

Kako je strukturalno osigurano sudjelovanje zaposlenika u našoj instituciji?

Jesmo li ikada proveli napredne tečajeve/usavršavanje za različite skupine dionika na temu održivosti i KOOR-a? Koje znanje i vještine u području KOOR-a i održivosti posjeduju te skupine dionika?

OBRAZOVNI PROGRAMI

- ♦ Jedno od vodećih načela obrazovanja za održivi razvoj je interdisciplinarnost: programi obrazovanja odraslih trebaju povezivati različita područja znanja, predmete i teme kako bi poticali multiperspektivnost. Društveni, ekonomski i ekološki aspekti trebaju se razmatrati kao kompleks u obrazovnom okruženju.
- ♦ **Ekološka svijest treba** uključiti u sve obrazovne ponude ustanove bez obzira na predmet/temu. To treba učiniti na dvije razine:
 - ✓ *Informacija*: podizanje svijesti ljudi o trenutnim ekološkim izazovima i važnosti "zelenog" razmišljanja i ponašanja.
 - ✓ *Trening*: pomaganje ljudima da promijene navike i obrasce ponašanja kroz ciljane i smislene aktivnosti.
- ♦ Obrazovne aktivnosti trebaju pomoći učenicima u razvoju agencija **koja djeluje za dobrobit društva** svoje budućnosti. U svojoj publikaciji „Obrazovanje za ciljeve održivog razvoja. Ciljevi učenja”, UNESCO navodi osam sastavnih dijelova kompetencije održivosti: kompetencija sustavnog razmišljanja, kompetencija predviđanja, kompetencija normiranja, strateška kompetencija, kompetencija suradnje, kompetencija kritičkog mišljenja, kompetencija samosvijesti, integrirana kompetencija rješavanja problema (UNESCO, 2017.).

Daljnji pokušaj definiranja kompetencije održivosti napravljen je u „Green Compu: Europski okvir kompetencija održivosti” koji je EU objavio 2022. godine. Okvir ističe sljedeća područja kompetencija:

Utjelovljenje vrijednosti održivosti	Prihvatanje složenosti u održivosti
Vrednovanje održivosti Podupiranje pravednosti Promicanje prirode	Sustavsko razmišljanje Kritičko razmišljanje Uokvirivanje problema
Zamišljanje održive budućnosti	Djelovanje za održivost
Buduća pismenost Prilagodljivost Istraživačko razmišljanje	Politička agencija Kolektivna akcija Individualna inicijativa

OBRAZOVNI PROGRAMI

Prema GreenCompu, opremanje učenika relevantnim znanjima i vještinama trebalo bi ih pretvoriti u “**agenti promjene**”, što će zauzvrat dugoročno povećati angažman javnosti o pitanjima održivosti.

- ♦ Uključivanje pitanja održivosti trebalo bi se odraziti na **sadržaj odgojnih mjera, obrazovni formati, didaktička načela i specifične metode primijeniti**. Oni bi trebali omogućiti učenicima da donose informirane odluke i teže socijalno pravednoj budućnosti za sve.

Prilikom pregleda ili razvoja portfelja obrazovnih ponuda mogu se razmotriti sljedeća pitanja:

Što podrazumijevamo pod održivošću i KOOR-om u kontekstu obrazovnih programa?

U kojim područjima održivost već igra ulogu u našoj ustanovi?

Koje smo posebne programe u području KOOR-a/održivosti već proveli?

Koje potrebe, brige, teme i želje vidimo u području održivosti i KOOR-a? Kako saznajemo o (lokalnim) brigama i potrebama?

Na koje smo poteškoće do sada nailazili s ponudama na temu održivosti?

Kako zamišljamo održivo učenje i poučavanje?

Kako moraju izgledati obrazovni programi da bi podržali prijelaz sa znanja na djelovanje?

- Pitanje održivosti treba uzeti u obzir povezanosti **sa stvarnim životnim kontekstom učenika**. Na primjer, tijekom tečaja o korištenju pametnih telefona, trener bi se mogao dotaknuti sljedećih pitanja: Kako se proizvode pametni telefoni? Koje su sirovine potrebne za proizvodnju? Koliko se resursa troši za proizvodnju jednog pametnog telefona?

OBRAZOVNI PROGRAMI

- ◆ Centri za učenje u zajednici također se mogu pridružiti i promicati međunarodne i europske inicijative za održivost i zaštitu klime (npr. Dani planeta Zemlje, Petak za budućnost, Dani UN-a i drugi).
- ◆ Centri za učenje u zajednici trebaju razmotriti proširenje ponude međugeneracijskog učenja gdje se okupljaju starije osobe i mlađe generacije i gdje se potiče razmjena ideja. Mnoge prakse koje su se prije koristile (npr., popravljivanje umjesto bacanja ili konzerviranje prehrambenih proizvoda) mogu postati održivija rješenja od trenutnih.
- ◆ Održivo ponašanje počinje u obitelji, odnosno roditelji imaju velik utjecaj na stavove i navike svoje djece. Zbog toga se preporuča održavanje događaja roditelj-djeca na temu održivosti.
- ◆ Obrazovna ponuda trebala bi biti dostupna što većem broju ciljnih skupina (lokacijski, sadržajno i sl.). Digitalni alati trebali bi poboljšati dostupnost obrazovnih programa.

Evo nekoliko pitanja koja treba razmotriti prilikom organiziranja i provođenja obrazovnih programa (Aegerter, Menz, 2020.):

Pokretljivost i lokacija događanja

Kako su raspoređene lokacije događanja u području?

Kako naši sudionici putuju do odgovarajuće lokacije događanja i natrag? Koje su prepreke/poteškoće pri putovanju do i od mjesta održavanja? Jesu li lokacije naših tečajeva lako dostupne javnim prijevozom?

Okolina bez prepreka

Jesu li lokacije događanja pristupačne bez prepreka?

Jesu li dostupna parkirna mjesta za osobe s ograničenom pokretljivošću u blizini? Jesu li materijali tečaja i dostava obrazovnih programa prilagođeni osobama s invaliditetom (koliko je to moguće)?

OBRAZOVNI PROGRAMI

Materijali tečaja

Koji se materijali tečaja najviše koriste (npr. kopija)?

Koliko kopija se proizvede ukupno u određenom razdoblju? Koji su ukupni troškovi za određeno razdoblje?

Catering

Odakle potječu proizvodi korišteni za catering?

Koji su troškovi cateringa za odrađene događaje? Kako se pokrivaju troškovi cateringa?

- ◆ Kako bi mogli uključiti ekološku svijest u proces učenja, **učitelji i treneri** sami bi trebali imati jasno **razumijevanje što je održivost**; trebaju biti svjesni da se održivost ne svodi na štedljivo korištenje resursa i pravilno odvajanje otpada – to je filozofija i životni stil koji treba prožimati sve sfere života. U tom smislu, uprava centara za učenje u zajednici trebala bi poticati svoje nastavno osoblje da uči više o održivosti i **pružiti mogućnosti za naprednu obuku i usavršavanje** kako bi treneri mogli uključiti temu u svoje ponude treninga.
- ◆ Sami edukatori i treneri odraslih također bi trebali tražiti **prilike da nauče više o održivosti**, te kako se može uključiti u obrazovnu ponudu bez obzira na predmet. Obrazovanje za održivi razvoj zahtijeva kontinuirano cjeloživotno učenje od samog predavača, korištenje digitalnih alata te sudjelovanje na seminarima, treninzima i konferencijama.

Kako bi smanjile njegov negativan utjecaj na okoliš, ustanove za obrazovanje odraslih mogu poduzeti niz mjera:

- ◆ Ustanova za obrazovanje odraslih trebaju uspostaviti **skicu nabave** u skladu s (minimalnim) društvenim i ekološkim zahtjevima (zahtjevi prema robi, dobavljačima itd.).
- ◆ Pri kupnji pisaćih i drugih materijala za ured, prednost treba dati artiklima koji se proizvode **pristupačnim resursima na pošten način i reciklirati**.
- ◆ Objekti ustanove mogu se renovirati korištenje energetski učinkovitih građevinskih materijala; **sustavi kućne automatizacije** može se instalirati kako bi se smanjila potrošnja energije. Neke europske države čak daju financijsku potporu institucijama koje žele provesti obnovu kako bi postale energetski učinkovitije i održivije.
- ◆ Ustanova za obrazovanje odraslih mogla bi (idealno) postaviti solarne panele kako bi dobivala energiju iz obnovljivih izvora i povećala svoju energetsku autonomiju. Ako to nije moguće iz financijskih ili bilo kojih drugih razloga, ustanova bi mogla razmisliti o prelasku na opskrbljivača električnom energijom iz obnovljivih izvora.
- ◆ Ustanova za obrazovanje odraslih treba dati prednost rabljenoj **ili obnovljenoj opremi**, jer proizvodnja nove opreme zahtijeva mnogo resursa (sirovina, energije, vode itd.) i proizvodi tone ugljičnog dioksida.
- ◆ Pravila za **rukovanje resursima** treba priopćiti i osoblju ustanove za obrazovanje odraslih kao i učenicima. To uključuje:
 - ✓ **Smanjenje temperature** u prostorijama, isključivanje grijanja prilikom provjetravanja;
 - ✓ Korištenje **LED osvjetljenje**, gašenje svjetla ako više nije potrebno;
 - ✓ Vrlo često elektronički uređaji rade u stand-by modusu trošeći energiju – to se može izbjeći korištenjem **više izlaznih traka** koji se može isključiti jednim klikom;

- ✓ Trošenje vode štedljivo;
- ✓ Ispis zahtjeva papir, tinte, opreme i prostora za pohranu; prebacivanje **na digitalne procese kad** god je to moguće može smanjiti količinu kupljenog potrošnog materijala koji zagađuje okoliš;
- ✓ Ako izbjegavanje ispisa nije moguće, dokumente treba ispisati **dvostrano crno i bijelo**; preporučuje se korištenje recikliranog papira;
- ✓ **Plastiku** bi trebalo **izbjegavati kad** god je to moguće i zamijeniti za **višekratnu upotrebu** (npr. posuđe);
- ✓ **Recikliranje otpada** jedan je od prvih koraka za smanjenje ugljičnog otiska organizacije – to znači da bi institucija trebala osigurati kante za različite vrste otpada (na primjer, papir, plastiku, bio i miješani otpad) koje su jasno označene;
- ♦ **Digitalna tehnologija** ponekad nudi alternativu uobičajenom tijeku rada na papiru i sastancima licem u lice koji zahtijevaju putovanje automobilom ili avionom. Međutim, treba imati na umu da podatkovni centri proizvode ogroman ugljični otisak. Stoga digitalne tehnologije treba koristiti odgovorno, na primjer:
 - ✓ Umjesto slanja e-pošte s "teškim" privitkom višestrukim primateljima, mogli bismo pružiti **veza** na datoteku pohranjenu na platformi za dijeljenje datoteka;
 - ✓ Prilikom pregledavanja interneta, moglo bi se koristiti ekološki **prihvatljive tražilice** (npr. Ecosia) koji ulažu u kompenzaciju svojih emisija ugljika;
 - ✓ Za našu web stranicu i softver, možemo slijediti pravila green-UX i green code, use **alati otvorenog koda** i koristiti usluge a **zelena hosting tvrtka**.

Prilikom naručivanja prehrambene **namirnice**, treba dati prednost lokalni **proizvođači i distributeri**. To ne samo da pomaže skraćivanju lanaca isporuke, već također pridonosi gospodarskom razvoju regije. Centar za učenje u zajednici mogao bi čak potpisati ugovor o suradnji s lokalnim proizvođačima hrane ili ugostiteljskom tvrtkom.

- ♦ I osoblje i učenike obrazovne ustanove treba poticati da više koriste ekološki **prihvatljiva prijevozna sredstva**: javni prijevoz i bicikli kad god je to moguće. Ako izbjegavanje automobila nije moguće, treba poticati zajedničko korištenje automobila.

Razmotrite sljedeća pitanja kada prilagođavate okruženje za učenje i rad prema načelima održivosti (Aegerter, Menz, 2020.):

Uredski materijal

Je li se u dosadašnjoj nabavi uredskog materijala vodilo računa o aspektu održivosti?

Tko je odgovoran za nabavu?

Tko je odgovoran za naručivanje uredskog materijala? Kako se materijali dostavljaju ustanovi?

Kolika je potrošnja papira unutar ustanove (npr. analizirati nabavu papira)?

Potrošnja resursa

Kolika je potrošnja električne energije, vode, otpada i topline u ustanovi općenito i u svakom pojedinom uredu?

Koji troškovi proizlaze iz potrošnje resursa?

Gdje postoji potencijal za uštede u smislu potrošnje resursa?

Građevine i tehnička oprema

Tko je odgovoran za teme korištenja energije, zgrada i tehničke opreme?

Vodi li se računa o održivosti pri nabavi tehničke opreme?

Koji je izvor/porijeklo naše tehničke opreme?

U kakvom je stanju zgrada(e) u pogledu energetske učinkovitosti? (ako ih posjedujete)

Stvarni održivi razvoj može se postići samo putem zajedničkih **napora svih aktera**: vlade, tvrtke, obrazovne ustanove, građani itd. Stoga bi centri za učenje u zajednici trebali uzeti u obzir sljedeće:

- ♦ Važno je da se stvoriti **sinergija između** mreža, udruga, tvrtki, škola i svih vrsta organizacija kako bi se stvorila kolektivna dinamika prema održivosti.
- ♦ Centar za učenje u zajednici ne bi trebao biti samo primatelj ili pasivni sudionik u aktivnostima drugih organizacija – trebali biste sami inicirati **dijalog i pružiti platformu za susrete i razmjenu**.
- ♦ Partnerstvo s različitim dionicima pomaže da se razvijati **zajedničke projekte, intenzivirati individualne napore, dijeliti troškove i resurse** (na taj način smanjujući njihovu potrošnju), te poboljšati lokalne resurse (bilo da se radi o znanju, ljudskim ili financijskim resursima).
- ♦ Suradnja s institucijama iz drugih sfera (primjerice, poduzeća, visokoškolske ustanove, nevladine organizacije) može donijeti nova **perspektiva po** pitanju održivosti.
- ♦ Kroz partnerstvo s drugim organizacijama, učenje može biti prošireno **na organizacije/mjesta izvan** određenog centra za učenje u zajednici.
- ♦ Centri za učenje u zajednici koji su usmjereni prema budućnosti trebali bi **analizirati** njihove ciljne **potrebe zajednice** i interese kako bi mogli ponuditi usluge koje su u skladu s tim potrebama.
- ♦ Važan doprinos promicanju obrazovanja za okoliš i održivosti je **međunarodna suradnja** i sudjelovanje u **međunarodnim projektima**, poput Erasmus+ projekata, gdje je jedan od prioriteta okoliš i borba protiv klimatskih promjena.

Pitanja za razmatranje (Aegerter, Menz, 2020.):

Koji glumci u vašem području djeluju u području KOOR-a ili održivosti?

Postoje li mreže i sastanci za povezivanje u području KOOR/održivosti u vašem području?

Jesu li druge obrazovne institucije već implementirale KOOR-a ili

PRIMJERI DOBRE PRAKSE U OBRAZOVANJU ZA ODRŽIVI RAZVOJ

19

Ovaj odjeljak pruža primjere obrazovnih aktivnosti na temu održivosti koje su prikupili članovi ILCES tima u Latviji, Hrvatskoj, Irskoj, Italiji i Njemačkoj.

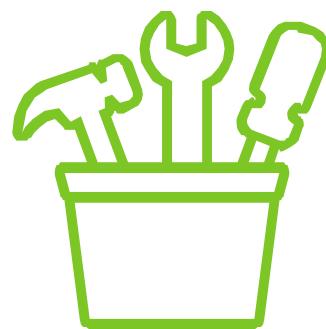
U opisu svake dobre prakse pronaći ćete informacije kojim se načelima od 6R održivosti bavi:

PROMISLITI

ODBITI

POPRAVITI

SMANJITI

**PONOVNO
KORISTI**

RECIKLIRATI

Izlet na odlagalištu otpada "Getliņi"

Vrsta djelatnosti	Besplatno edukativno putovanje za škole, vrtiće, tvrtke, grupe prijatelja i strane posjetitelje
Mjesto	Latvija
Organizator	Deponij "Getliņi"
Trajanje	1-satni izlet, bilo kada
Razmotreno načelo održivosti	☒ Preispitivanje ☐ Odbijanje ☒ Smanjenje ☐ Ponovno korištenje ☒ Popravljanje ☐ Recikliranje ☒ ostalo:
Opis aktivnosti	Svrha edukativnog obilaska je stjecanje pravog uvida u rad odlagališta, proizvodnju energije, preradu otpada i zaštitu okoliša. Tijekom obilazaka posjetitelji se upoznaju sa sljedećim temama: - Razvrstavanje otpada na odlagalištu i svakodnevno; - Prerada biorazgradivog otpada; - Izgradnja ćelija za odlaganje otpada, prikupljanje otpadnih voda i izdvajanje plina na odlagalištu; - Rad energetskeg bloka od trenutka izdvajanja plina do proizvodnje električne i toplinske energije; - Moderno opremljeni staklenici, njihove tehnologije i inovativna rješenja; - Povezanost rada odlagališta i kružnog gospodarstva. U sklopu putovanja organiziran je grupni rad i kvizovi. Odlagalište redovito posjećuje 5.500 – 7.500 ljudi godišnje.
Daljnje informacije	https://www.getlini.lv/vides-izqlitiba/

Inicijativa "Čisto. Dobro. Grad bez otpada"

Vrsta djelatnosti	Inicijativa informira i educira širu javnost o održivosti i ekološkoj svijesti. Promiče stil života bez otpada u Latviji educiranjem stanovništva i uključivanjem lokalnih vlasti u proces promjena.
Mjesto	Latvija, Cēsis
Organizator	NVO "Zelena sloboda" i Općina Cēsis
Trajanje	u tijeku
Razmotreno načelo održivosti	☒ Preispitivanje ☒ Odbijanje ☒ Smanjenje ☒ Ponovno korištenje ☐ Popravljanje ☒ Recikliranje ☐ ostalo:
Opis aktivnosti	Cilj inicijative je informirati i educirati građane, poduzetnike, organizacije o mogućnostima promišljenog i smislenog korištenja raspoloživih resursa, smanjenja količine nastalog otpada i promicanja razvrstavanja otpada za recikliranje, kao i upoznati ciljanu publiku s zelenom alternativom i pristupom životnom stilu bez otpada. Cēsis je prvi grad u Latviji koji se obvezuje implementirati osnovna načela života bez otpada, počevši s malim promjenama: smanjenjem potrošnje resursa, ponovnim korištenjem proizvoda i sirovina, kao i sortiranjem sirovina korisnih za recikliranje ili njihovu upotrebu u drugim načine. Općina je bila odgovorna za: - Razvoj gradske infrastrukture i usluga na način da stanovnici i posjetitelji mogu smanjiti količinu otpada.

- Provođenje promjena u općini i njezinim institucijama, uvođenje temeljnih načela zero-waste načina života.
- Podupiranje prakse stanovnika, inicijative zajednice i promicanje razmjene iskustava.

Trgovci i organizacije posvećene su:

- Ponuditi proizvode koji imaju smanjeni utjecaj na okoliš tijekom svog životnog ciklusa, te smanjuju količinu otpada u njihovom radu.
- Informiranje potrošača o ekološkim i prijateljskim stilovima života i podržavanju inicijative koje promiču način života bez otpada.
- Podijeliti iskustva s drugim poduzetnicima i širem društvu u provedbi zero-waste poslovanja.

Stanovnici i gosti Cēsisa obvezuju se da će:

- Smanjiti količinu otpada dajući prednost proizvodima bez ambalaže.
- Kupiti nove stvari samo kada im stvarno trebaju; popraviti stvari kada je to moguće ili ih dati nekome tko bi ih mogao koristiti.
- Smanjiti bacanje hrane promišljenom kupnjom proizvoda, njihovim pravilnim skladištenjem i pripremanjem obroka na način da se hrana ne baca.
- Razvrstavati otpad i potaknuti druge na to.

Daljnje informacije <https://www.zalabriviba.lv/tirilabi/>

Festival održivog razvoja

Vrsta djelatnosti	Višednevna aktivnost, podići svijest oko održivog razvoja i promicanju kulture održivosti
Mjesto	Italija
Organizator	Italijanski savez za održivosti i razvoj (L' Alleanza Italiana per lo Sviluppo Sostenibile, ASviS)
Trajanje	Svake godine 17 dana
Održivost načelo adresirano	☒ Preispitivanje ☒ Odbijanje ☒ Smanjenje ☐ Ponovno korištenje ☒ <u>Popravljanje</u> ☐ Recikliranje ☒ Ostalo: 17 ciljeva održivog razvoja
Opis aktivnosti	Festival se održava diljem zemlje u trajanju od 17 dana (prema broju SDGs) s ciljem da se uključi i podigne svijest opće populacije o pitanjima održivog uključiti i podići svijest opće populacije o pitanjima održivog razvoja. Održavaju se konferencije, seminari, radionice, izložbe, priredbe, sportski događaji, predstavljanja knjiga, dokumentarni filmovi i mnoge druge aktivnosti. Događaj se održava zahvaljujući suradnji svih: pojedinačne događaje može organizirati svatko tko želi doprinijeti postavljanju Italije i svijeta na put održivog razvoja. Cilj Festivala je širiti kulturu održivosti, učiniti održivi razvoj vidljivim te skrenuti nacionalnu i lokalnu pozornost na probleme i prilike povezane s postizanjem SDG ciljeva. Konkretno, Festival namjerava:

osigurati da održivi razvoj, u svojim različitim dimenzijama (bilo da se radi o borbi protiv siromaštva, predanosti inovacijama, kvalitetnom obrazovanju ili zaštiti okoliša) postane zajednička vizija cijelog stanovništva;
 promicati promjenu kulture i individualnog i kolektivnog ponašanja;
 omogućiti građanima da utječu na vodstvo zemlje da poštuje obveze preuzete prema UN-u;
 dati glas građanima, poduzećima, lokalnim upravama i civilnom društvu za poticanje dijaloga, usporedbu i razmjenu najboljih praksi o pitanjima Agende 2030 te za stvaranje novih ideja i rješenja za održivost zemlje.

Daljnje informacije

<https://2022.festivalsvilupposostenibile.it/en/english>

/

Trening o edukativnom i odgovornom turizmu

Vrsta djelatnosti	Trening o edukativnom i odgovornom turizmu
Mjesto	Palermo, Italija
Organizator	Palma Nana
Trajanje	Svaki mjesec
Održivost načelo adresirano	☐ Preispitivanje ☐ Odbijanje ☐ Smanjenje ☐ Ponovno korištenje ☐ Popravljanje ☐ Recikliranje ☒ Ostalo: 17 ciljeva održivog razvoja
Opis aktivnosti	<i>„Promicanje turizma provodi se prema načela socijalne i ekonomske pravde i u cijelosti poštivanje okoliša i kultura znači prepoznavanje središnjeg mjesta lokalne zajednice domaćina i njezina prava da bude protagonist u održivom i društveno odgovornom razvoju turizma na svom teritoriju" (<u>Obrazovni turizam i resodgovoran</u>).</i> Seminar se fokusira na dubinsko proučavanje etičkih povelja odgovornog turizma koje je izradila A.I.T.R., Talijanska udruga za odgovorni turizam, povelja koje su u skladu s ciljevima Agende za održivi razvoj do 2030. i 17 ciljeva održivog razvoja. Ujedinjenih naroda. Obuka ima sljedeće ciljeve: - Osigurati specifične vještine u područjima odgovornog turizma; - Omogućiti alate za izradu studija o turističkim destinacijama s ciljem stvaranja odgovornih turističkih proizvoda;

	◆ Objasniti kako kreirati turističke itinerere uz puno poštovanje zajednica i okoliša, sposobnih za povećanje izvrsnosti teritorija; Produbiti znanje o etičkim i društvenim projektima u području turizma; Promicati temeljna načela odgovornog turizma; ◆ Identificirati ciljeve obrazovanja i učenja u skladu s potrebama i potencijalom učenika; ◆ Odaberite nastavne metode koje ćete koristiti (suradničko učenje, vršnjačko podučavanje, itd.) ◆
Daljnje informacije	https://www.educationambientale.com/id.php?vrijeme=414

AROMA samostalne djelatnosti

Vrsta djelatnosti	Projekt, teorijska nastava i vježbe
Mjesto	Croatia (Pula and Slavonski Brod)
Organizator	Diopter - otvoreno učilište
Trajanje	2013-2014
Razmotreno načelo održivosti	✓ Preispitivanje □ Odbijanje □ Smanjenje □ Ponovno korištenje □ Popravljanje □ Recikliranje □ ostalo:
Opis aktivnosti	Opći cilj projekta bio je jačanje kapaciteta obrazovnih institucija kroz razvoj učinkovitog sustava obrazovanja i osposobljavanja namijenjenog poboljšanju uvjeta za samozapošljavanje učenika. Specifični cilj bio je priprema i provedba programa za stručno usavršavanje nezaposlenih i zaposlenih osoba u poljoprivrednom sektoru. U okviru projekta održana je teorijska nastava o preradi aromatičnog, začinskog i ljekovitog bilja, kao i praktična nastava o uzgoju i preradi aromatičnog, začinskog i ljekovitog bilja. Za stručno osoblje projekta, dionike i sudionike edukacijskih aktivnosti organizirano je studijsko putovanje u regiju Provence u Francuskoj. Kao rezultat studijskog posjeta, nastavni plan i program koji je izvorno razvijen u okviru projekta revidiran je i prilagođen.
Daljnje informacije	https://www.youtube.com/watch?v=1_aZvtpePqA https://www.regionalexpress.hr/site/more/diopt

er- projekt-aroma-samo-zapoljavanja

S nama na zelenu granu

Vrsta djelatnosti	Projekt, aktivnost obuke
Mjesto	Croatia (Umag and Pula)
Organizator	✓ Pučko otvoreno učilište "Ante Babić" iz Umaga
Trajanje	✓ 2015. – 2016. godine
Razmotreno načelo održivosti	✓ ☐ Preispitivanje ☒ Odbijanje ☐ Smanjenje ☐ Ponovno korištenje ☐ Popravljanje ☐ Recikliranje ☐ ostalo:
Opis aktivnosti	Projektom se željelo pridonijeti povećanju kvalitete i relevantnosti programa obrazovanja odraslih u cilju povećanja zapošljivosti nezaposlenih osoba u sektoru gospodarenja otpadom. Ciljevi projekta bili su: - Povećanje zapošljivosti ljudi u sektoru gospodarenja otpadom. - Izrada standarda zanimanja i standarda stručnih kvalifikacija za ekološke proizvođače proizvoda (voća i povrća) i aromatičnog bilja za nezaposlene na području Istre i Slavonije. - Projekt je uključivao izradu novog programa osposobljavanja za poslove razvrstavanja i recikliranja otpada koji je pohađalo 30 nezaposlenih osoba s područja Istarske županije s minimalno osnovnom školskom spremom.

Daljnje informacije <https://uciliste-umag.hr/hr/eu-projekti/projekti/s-nama-na-zelenu-gumak>
<https://www.zelena-istra.hr/hr/articles/novosti/533/s-nama-na-zelenu-gumak/>

Edukativni odmor: Šuma spasilac klime ("Edukativni odmor: Šuma – spasitelj klime")

Vrsta djelatnosti	Edukativni odmor
Mjesto	Langenhagen, Njemačka
Organizator	vhs Langenhagen
Trajanje	2020., 5 dana
Razmotreno načelo održivosti	☐ Preispitivanje ☒ Odbijanje ☐ Smanjenje ☐ Ponovno korištenje ☐ Popravljanje ☐ Recikliranje ☐ Ostalo (molimo elaborirati): podizanje svijesti o ulozi šuma u borbi protiv klimatskih promjena

**Opis
aktivnosti**

Petodnevni edukativni odmor (od ponedjeljka do petka) objasnio je zašto šuma izravno utječe na klimu i kako one utječu jedna na drugu. Ovo pitanje obrađeno je kroz predavanja o klimi, stručna predavanja, izlete i pokuse te uzbudljiva otkrića o flori i fauni šume. Predstavljena je i šuma kao izvor ljekovitosti i zdrave prehrane.

Osim toga, govorilo se o izazovima šume i njezinih stanovnika (ljudi i životinja). Konkretno, razmatrana su sljedeća temeljna pitanja:

Što je šuma? Kako funkcionira šuma?

Kako šume doprinose zaštiti klime i vrsta?

	◆ Šume svijeta. Što klimatske promjene čine šumskom staništu? ◆ Kako se šumska zajednica (flora, fauna) prilagođava ili prilagođava? ◆ Kako se ponašaju ljudi koji žive u šumi, iz i sa šumom? ◆ Može li šuma uopće usporiti klimatske promjene?
Daljnje informacije	n/a

Kölnska noć poštene trgovine

Vrsta djelatnosti	Događaj za podizanje svijesti, sajam
Mjesto	Köln, Njemačka
Organizator	Upravljačka skupina Fairtrade Town Cologne CologneAgenda e. V., VHS Köln Allerweltshaus Köln e. v. Fairtrade Deutschland e. V. ökoRAUSCH Festival ConAction e. V. i drugi
Trajanje	godišnje
Razmotreno načelo održivosti	✓ Preispitivanje □ Odbijanje □ Smanjenje □ Ponovno korištenje □ Popravljanje □ Recikliranje ✓ Ostalo (molimo elaborirajte): podizanje svijesti o pravednoj trgovini
Opis aktivnosti	Fair Trade Night je godišnji događaj koji provodi grad Köln u suradnji s lokalnom Volkshochschule (centrom za obrazovanje odraslih), lokalnim poduzećima i nevladinim organizacijama. Njegov cilj je upoznati lokalno stanovništvo i organizacije s mnogim aspektima svijeta poštene trgovine. Događaj uključuje, s jedne strane, uvodne govore i predavanja, te prezentacije fair trade proizvoda i konkretnih inicijativa. Sudionici mogu isprobati i kušati fair trade alternative konvencionalnim proizvodima. 2022. godine mjesto održavanja VHS-a u Kölnu pretvoreno je u modnu pistu na kojoj su djelatnici grada Kölna prikazali radnu odjeću za ekološki sajam.
Daljnje informacije	https://koelnagenda.de/fair-trade-night-2022/

Čišćenje zajednice u Dublinu

Vrsta djelatnosti	Akcijska kampanja
Mjesto	Dublin, Irska
Organizator	Fingalsko zemaljsko vijeće
Trajanje	Godišnje, 1 dan
Održivost načelo adresirano	☐ Preispitivanje ☐ Odbijanje ☐ Smanjenje ☐ Ponovno korištenje ☐ Popravljanje ☒ Recikliranje ☐ ostalo:
Opis aktivnosti	To je godišnji događaj koji okuplja grupe i pojedince mobilizirani sa zajedničkim ciljem – poboljšati okolica Dublina. Dublinske četiri lokalne vlasti kao i Clean Coasts, Nacionalni Proljeće Čist, Lokalni Autoritet Vode Program, Waterways Ireland, Dublin City Canals, Dodder Action, stanovnici, volonteri i zajednica skupine diljem županije rade zajedno na čišćenju regije. Korisnici registrirani putem web stranice dobivaju komplet koji pomaže u čišćenju. _____
Daljnje informacije	www.dublincommunitycleanup.ie

Zeleni tjedan 2022

Vrsta djelatnosti	Kampanja podizanja svijesti
Mjesto	Dublin, Irska
Organizator	Tehnološko sveučilište u Dublinu
Trajanje	Godišnje, 1 tjedan
Razmotreno načelo održivosti	☒ Preispitivanje ☐ Odbijanje ☐ Smanjenje ☒ Ponovno korištenje ☒ Popravljanje ☐ Recikliranje ☐ ostalo:
Opis aktivnosti	To je događaj na kojem se raspravlja o idejama i prikazuje živi laboratorij za ekološku održivost na prvom irskom tehnološkom sveučilištu. Nudi se širok raspon događaja, aktivnosti i prilika za sudjelovanje u Zelenom tjednu, a dostupni su i individualni rasporedi kampusa. TU Dublin nadahnjuje održivu budućnost među studentima Sveučilišta i dionicima te uključuje različite aspekte "zelenog" života na svim fakultetima Sveučilišta.
Daljnje informacije	https://www.tudublin.ie/explore/news/green-tjedan-2023.html

DOSJE DRŽAVE: LATVIJA

Pravni okviri vezani uz održivost i svijest o okolišu:

- ♦ Rezolucija Opće skupštine UN-a „Transformacija našeg svijeta: Plan održivog razvoja do 2030.“ (2015.) koja navodi 17 ciljeva održivog razvoja, uklj. Cilj 4 “Osigurati uključivo i pravedno kvalitetno obrazovanje i promicati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve”.
- ♦ Globalni akcijski program (GAP) o obrazovanju za održivi razvoj (ESD)
- ♦ Strategija održivog razvoja Europske unije
- ♦ Strategija EU-a za regiju Baltičkog mora definira četiri zadatka od kojih je jedan promicanje održivosti okoliša.
- ♦ Strategija održivog razvoja Latvije do 2030. godine definira održivost kao jedno od vodećih načela razvoja zemlje.
- ♦ Nacionalni razvojni plan Latvije za 2021.-2027

Strateški dokumenti o održivosti u obrazovanju odraslih:

- ♦ Održivost politike obrazovanja odraslih u Latviji određena je „Strategijom održivog razvoja Latvije do 2030.“, „Nacionalnim razvojnim planom Latvije za 2021. – 2027.“ i „Smjernicama za obrazovanje i razvoj vještina 2021. – 2027.“, koji uzimaju u obzir smjernice razvoja i prioritete Europske unije, uključujući održivost i ekološku svijest.

Mreže o održivosti i konceptu obrazovanja za održivi razvoj:

- ♦ Napore na promicanju održivosti u obrazovanju najvećim dijelom koordinira Ministarstvo zaštite okoliša i regionalnog razvoja koje surađuje s javnim tijelima, međunarodnim organizacijama, te akademskim sektorom i nevladinim organizacijama.

- ♦ Ne samo formalne i neformalne obrazovne ustanove, već i nevladine organizacije, državne institucije, muzeji i tvrtke daju svoj doprinos promicanju održivosti i ekološke svijesti u obrazovanju odraslih u Latviji.
- ♦ Važan doprinos promicanju obrazovanja za okoliš i održivosti daje međunarodna suradnja i sudjelovanje u međunarodnim projektima, poput Erasmus+.

Pristupi/prakse održivosti u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Latvijski strateški i politički dokumenti trenutačno uključuju reference na obrazovanje o okolišu i održivi razvoj, ali ne postoje posebne upute o tome kako bi centri za obrazovanje odraslih trebali djelovati.

Ponude obuka za edukatore odraslih o održivosti:

- ♦ Seminari i tečajevi za edukatore o temama održivosti dostupni su u Latviji, a organiziraju ih sveučilišta, udruge, centri za obrazovanje odraslih, muzeji, organizacije i knjižnice.
- ♦ Kao dobar pomoćnik tu je priručnik za edukatore "Obrazovanje prema promjenama: Vodič za poučavanje i učenje za održivi razvoj" koji je zamišljen kao praktični vodič za poučavanje i učenje za održivi razvoj.

Međugeneracijsko učenje u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Međugeneracijsko učenje važan je dio obrazovanja odraslih u Latviji.
- ♦ Model međugeneracijskog učenja primjenjuje se u okviru različitih projekata. Primjerice, udruga "Project Net", u suradnji s Kompetencijom Razvoj Centar od the Zemgale regija, organizirao međugeneracijski trening digitalnih vještina u okviru kojeg su mladi pomogli u učenju starijima.
- ♦ U centrima za obrazovanje odraslih ljudi s velikim rasponom godina često uče zajedno. Međugeneracijsko učenje uglavnom se nalazi na tečajevima, seminarima i raznim međunarodnim projektima koji promiču društvenu i digitalnu uključenost mladih i starijih osoba, osjećaj zajedništva, međugeneracijski dijalog i razumijevanje.

DOSJE DRŽAVE: ITALIJA

Pravni okviri vezani uz održivost i svijest o okolišu:

- ♦ Konsolidirani zakon o okolišu (Norme in materia ambientale ili Codice dell'Ambiente) bavi se 6 područja: opća načela zaštite okoliša, procjena utjecaja na okoliš (EIA) i integrirano sprječavanje i kontrola onečišćenja (IPPC), upravljanje vodnim resursima i zaštita tla, upravljanje otpadom i ambalažom, Sanacija onečišćenih područja, Zaštita zraka i emisije u zrak, Šteta u okolišu.

Strateški dokumenti o održivosti u obrazovanju odraslih:

- ♦ Nacionalna strategija održivog razvoja služi kao alat za koordinaciju provedbe Agende UN-a 2030. u Italiji. Dokument obrađuje šest područja (Ljudi, Planet, Mir, Prosperitet, Partnerstvo i Vektori održivosti) te uključuje obrazovanje za održivi razvoj u sustavu tzv. vektora održivosti.
- ♦ Nacionalna strategija za obrazovanje o globalnom građanstvu predstavlja temeljni alat za osiguranje dijaloga između institucija, civilnog društva, škola, medija, svijeta rada i poslovanja koji su posvećeni temama građanstva, mira, održivosti, jednakosti, ljudskih prava i različitosti.
- ♦ Nacionalni plan obrazovanja za okoliš usvojen 2015. nastoji distribuirati programe informiranja, obuke i obrazovanja za okoliš diljem zemlje.
- ♦ Potpisan je Sporazum o suradnji u obrazovanju o okolišu i održivosti kako bi se podržao proces ponovnog pokretanja nacionalnog INFEA sustava (informiranje, obuka i obrazovanje o okolišu) kroz dogovoreni plan akcija.

Međugeneracijsko učenje u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Talijanska alijansa za održivi razvoj (ASviS) ima za cilj podići svijest talijanskog društva, gospodarskih dionika i institucija o važnosti Agende 2030. za održivi razvoj te ih mobilizirati kako bi slijedili ciljeve održivog razvoja (SDG).

- ♦ Sveučilišna mreža za održivi razvoj (RUS) širi kulturu održivosti, unutar i izvan sveučilišta (na urbanoj, regionalnoj, nacionalnoj, međunarodnoj razini).
- ♦ Mreža zelenih gradova inicijativa je koju promiče Zaklada za održivi razvoj za razvoj aktivnosti i intervencija za aktiviranje i podupiranje veće predanosti talijanskih gradova poboljšanju ekološke kvalitete, ublažavanju klimatskih promjena, očuvanju tla te učinkovitom i kružnom korištenju resursa.
- ♦ Forum održivog razvoja ima funkciju osigurati aktivno uključivanje civilnog društva u provedbu Nacionalne strategije održivog razvoja.

Pristupi/prakse održivosti u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Održivost principi su inkorporiran u obrazovanje programi, upravljanje, učenje i radno okruženje obrazovnih ustanova. Ustanove za obrazovanje
- ♦ odraslih aktivno koriste metodologiju neformalnog obrazovanja, favorizirajući model suradničkog učenja i učenja kroz rad.

Ponude obuka za edukatore odraslih o održivosti:

- ♦ U Italiji, općenito, a posebno u pedagoškoj sferi, mnogo se radilo na izgradnji kulture održivosti i promicanju obrazovanja za realizaciju:
 - ✓ Objavljen je 120-minutni tečaj e-učenja o Agendi 2030. i ciljevima održivog razvoja. Tečaj je namijenjen podršci provedbi Nacionalnog plana za izobrazbu nastavnika, posebice u pogledu razvoja kompetencija globalnog građanstva.
 - ✓ Uspostavljena su tri magistarska programa: LUMSA Master iz menadžmenta za SDGs, Master iz novinarstva sa specijalizacijom održivog razvoja na Sveučilištu u Bologni i Master iz globalne ekonomije i društvenih pitanja na Sveučilištu u Veneciji "Ca' Foscari" .
- ♦ Općenito, ne postoji jedinstveni pristup ili centralizirani program za poučavanje nastavnika odraslih o pitanjima održivosti, a usavršavanje nastavnika o obrazovanju za održivi razvoj ostaje odgovornost obrazovnih institucija i samog nastavnog osoblja.

Međugeneracijsko učenje u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Međugeneracijsko učenje prisutno je u obrazovnim aktivnostima ustanova za obrazovanje odraslih, ali najviše onih udruga i nevladinih organizacija, te uglavnom u projektima manjeg obima. Neki od njih bave se pitanjima održivosti i ekološke svijesti kroz terenske aktivnosti. Na primjer, La Casa Sabate, starački dom, ima aktivnosti kreativnih radionica usmjerenih na obrazovanje o okolišu. Stariji ljudi i djeca proizvode razigrane predmete koristeći tehnike recikliranja.

DOSJE DRŽAVE: HRVATSKA

Pravni okviri vezani uz održivost i svijest o okolišu:

- ♦ Zakonom o zaštiti okoliša uređuju se: načela zaštite okoliša u okviru održivog razvoja, instrumenti zaštite okoliša od utjecaja opterećenja, subjekti zaštite okoliša, dokumenti održivog razvoja i zaštite okoliša i dr.

Strateški dokumenti o održivosti u obrazovanju odraslih:

- ♦ Koncept obrazovanja za održivi razvoj koji donosi Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja propisuje sljedeće:
 - ✓ osigurati da politički, regulatorni i operativni okviri podržavaju obrazovanje za održivi razvoj,
 - ✓ promicati održivi razvoj kroz formalno, neformalno i informalno učenje,
 - ✓ pružiti učiteljima stručnost za uključivanje održivog razvoja u nastavu,
 - ✓ osigurati pristup odgovarajućim alatima i materijalima za održivi razvoj u obrazovanju.
- ♦ Prema Akcijskom planu obrazovanja za održivi razvoj, obrazovanje za održivi razvoj trebalo bi se provoditi na tri razine:
 - a) kroz normalno obrazovanje u nastavnim ustanovama, b) izvan uobičajenih obrazovnih institucija, na primjer kroz djelovanje nevladinih organizacija (neformalno obrazovanje), i c) putem medija (novine, televizija, radio) kako bi obrazovanje jer bi održivi razvoj bio sastavni dio svakodnevnog života.

Mreže o održivosti i konceptu obrazovanja za održivi razvoj:

- ♦ Ne postoje formalizirane mreže koje promiču održivost u obrazovanju odraslih.

- ♦ Održivost i zaštitu okoliša promiču pojedinačni akteri, poput Zelene Istre, Sunca, Šume, Učilišta Studium, Pučkog otvorenog učilišta Libar, Pučkog otvorenog učilišta Čakovec, Ustanove za obrazovanje odraslih Dante itd.
- ♦ Suradnja na obrazovanju za održivi razvoj odvija se kroz programe EU, poput Erasmus+.

Pristupi/prakse održivosti u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Ustanove za obrazovanje odraslih u svoj svakodnevni rad ugrađuju načela održivosti, na primjer: dijeljenje/slanje dokumenata elektroničkim putem umjesto ispisa; smanjenje tijeka papira; ispis obostrani i crno-bijeli; digitalno arhiviranje; pruža online ili kombinirane aktivnosti učenja.
- ♦ Provede se tematski programi usmjereni na održivost, na primjer: obuka za sezonsko i regionalno kuhanje, što uključuje učenje o lokalnim, održivim izvorima hrane, smanjenje bacanja hrane i razumijevanje ekoloških utjecaja prehrambenog sustava.
- ♦ Predmeti poput "Poznavanja robe" pokrivaju učenje o materijalima i njihovom utjecaju na okoliš, održivoj proizvodnji i obradi odjeće. Provede se kuharske i slastičarske vježbe gdje polaznici pripremaju hranu za beskućnike i djecu iz Dječjeg doma.
- ♦ Ustanove za obrazovanje odraslih također surađuju s lokalnim zajednicama u promicanju održivosti. To uključuje rad s lokalnim poljoprivrednicima ili proizvođačima hrane koji prakticiraju metode održive poljoprivrede, organiziranje posjeta lokalnim održivim tvrtkama i vođenje radionica o recikliranju i ponovnoj upotrebi materijala.
- ♦ Održavaju se i panel rasprave o temama kao što su klimatske promjene, ekološka svijest te praktične radionice poput izrade prirodne kozmetike.

Ponude obuka za edukatore odraslih o održivosti:

- ♦ Edukatori odraslih educiraju se na temu održivosti kroz različite seminare, stručno usavršavanje, konferencije i okrugle stolove.

Međugeneracijsko učenje u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Međugeneracijsko učenje prisutno je u obrazovnim aktivnostima ustanova za obrazovanje odraslih.
- ♦ U okviru Tjedna cjeloživotnog učenja, osobe svih dobnih skupina potiču se na sudjelovanje u događanjima na temu održivosti.

DOSJE DRŽAVE: NJEMAČKA

Pravni okviri vezani uz održivost i svijest o okolišu:

- ♦ Nacionalni akcijski plan za provedbu Svjetskog akcijskog programa za obrazovanje za održivi razvoj (2015.-2019.) uključivao je 130 ciljeva i 349 specifičnih preporuka koje su trebale osigurati da KOOR bude strukturno usidren u njemačkom obrazovanju na svim razinama u svakom sektoru.
- ♦ UNESCO-ov program "Obrazovanje za održivi razvoj: prema postizanju SDG-a" (ESD za 2030.) naglašava ulogu KOOR-a u provedbi globalne agende održivosti.
- ♦ Njemačka strategija održivosti predviđa promicanje i daljnji razvoj OOR-a na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Strateški dokumenti o održivosti u obrazovanju odraslih:

Na nacionalnoj razini ne postoji niti jedan pravni dokument koji bi se bavio temom održivosti obrazovanja odraslih (što se može objasniti federalnim karakterom njemačke države i visokom razinom autonomije koju ostvaruju pojedine savezne države).

- ♦ Nacionalni akcijski plan (2017.) dio „Razvoj obrazovnog krajolika s naglaskom na obrazovanje za održivi razvoj”.
- ♦ Njemačka udruga za obrazovanje odraslih (DVV), krovna organizacija koja ujedinjuje više od 900 ustanova za obrazovanje odraslih (Volkshochschulen) diljem Njemačke objavila je smjernice „Obrazovanje za održivi razvoj u centrima za obrazovanje odraslih” (Handout „Obrazovanje za održivi razvoj u centrima za obrazovanje odraslih”, 2019.). U ovom se dokumentu OOR smatra sastavnim dijelom pristupa cijele ustanove.
- ♦ Javna udruga "Udruga obrazovnih inicijativa Donje Saske e.V." objavio dokument „Održivost kao međusektorska obrazovna misija za obrazovanje odraslih. "Mapa puta" (održivost kao holistička obrazovna misija za obrazovanje odraslih. Vodič). Dokument navodi četiri građevna bloka održivog razvoja u/u obrazovnim ustanovama: Održavanje objekata i upravljanje uredima, Transformativno obrazovanje, Upravljanje događajima i Organizacijski razvoj.

Mreže o održivosti i konceptu obrazovanja za održivi razvoj:

- ♦ Kako bi podržalo provedbu Svjetskog akcijskog programa, njemačko savezno ministarstvo obrazovanja i istraživanja stvorilo je Nacionalnu platformu kao ključno koordinacijsko tijelo. Nacionalna platforma ujedinjuje oko 40 visokih predstavnika politike, industrije, znanosti i društva koji također služe kao multiplikatori za OOR unutar svojih institucija. Nacionalna platforma radi zajedno sa stručnim forumima i partnerskim mrežama.
- ♦ U Bavarskoj je 2022. stvorena akcijska koalicija "Pakt für BNE" ("Pakt za OOR"). To je udruga koja trenutno ujedinjuje 57 organizacija civilnog društva koje prepoznaju OOR kao vodeće načelo u svim područjima od predškolskog obrazovanja do obrazovanja odraslih/cjeloživotno učenje.

Pristupi/prakse održivosti u institucijama obrazovanja odraslih:

Malo je podataka o obuhvaćenosti održivosti i ekološke svijesti u praksama institucija za obrazovanje odraslih u Njemačkoj. Na primjeru Volkshochschulen (centra za obrazovanje odraslih) mogu se izvući sljedeći zaključci:

- ♦ Stupanj do kojeg Volkshochschulen ugrađuje održivost u svoje svakodnevne aktivnosti i ponudu obuke uvelike ovisi o pojedinoj ustanovi.
- ♦ Dva ključna područja u koja se uvodi održivost su: a) svakodnevno djelovanje (obnova objekata, nabava i korištenje opreme, ekonomično korištenje resursa), i b) obraćanje temi u ponudama/aktivnostima obuke.
- ♦ Aktivnosti vezane uz održivost i "zeleni" život najčešće se provode unutar programskog područja "Politika/Društvo/Okoliš". Međutim, tečajevi vezani uz održivost mogu se provoditi i u drugim programskim područjima – npr., tečaj „Održivo kuhanje” nudi se unutar programskog područja „Zdravlje”.
- ♦ Raspon tema varira od jedne do druge ustanove za obrazovanje odraslih i između ostalog uključuje: Ekosustav tla (izlet); Kuhanje prihvatljivo za klimu, održiva prehrana, vegansko kuhanje, dijeljenje hrane; Čitanje ekoloških i bio oznaka; Greenwashing u prehrambenoj industriji; Spora moda; Ušteda energije, solarna energija; Spol i globalno zatopljenje; Klimatski neutralno društvo; Potrošnja energije u kućanstvu (pravilno grijanje, ušteda energije); Smanjenje upotrebe plastike; Održivost u HoReCa industriji i dr.

Ponude obuka za edukatore odraslih o održivosti:

- ♦ Razina svijesti o pitanjima održivosti uvelike varira među nastavnicima odraslih.
- ♦ U centrima za obrazovanje odraslih svijest o održivosti stalno raste: Njemačka udruga za obrazovanje odraslih (DVV) nudi kratkoročnu naprednu obuku „Više održivosti u mom tečaju. Praktična radionica za trenere svih područja“ (“More sustainability in my course! Practical workshop for lecturers in all departments”).
- ♦ Godine 2021. DVV je predstavio aplikaciju „Stadt|Land|DatenFluss“ koja ima za cilj omogućiti ljudima da autonomno i sigurno rukuju podacima. Aplikacija je dopunjena paketom alata modula s dodatnim materijalima za obuku; Modul 7 posvećen je temi održivosti.
- ♦ Publikacija “Praktični alat Digitalna održivost: Modularni priručnik za trenere u centrima za obrazovanje odraslih i drugim područjima obrazovanja odraslih” bavi se temom digitalne održivosti u učenju odraslih.

Međugeneracijsko učenje u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Općenito, međugeneracijsko učenje se obično ne izdvaja kao posebna djelatnost institucija za obrazovanje odraslih.
- ♦ Međutim, u svom radu institucije za obrazovanje odraslih (Volkshochschulen) slijede načelo „Obrazovanje za sve“, pa svoje programe osposobljavanja nude i mladima (od 18 godina) i starijima.

DOSJE DRŽAVE: IRSKA

Pravni okviri vezani uz održivost i svijest o okolišu:

- ♦ Agencija za zaštitu okoliša objavila je „Naša održiva budućnost: vizija za Irsku. Okvir za održivi razvoj za Irsku” sadrži niz mjera za rješavanje ključnih izazova i prioriteta koji će podržati provedbu agende održivog razvoja. Također je vodič za tvrtke i pojedince o tome kako pristupiti temi održivosti i okoliša.
- ♦ Nacionalni plan provedbe ciljeva održivog razvoja 2022.-2024. ima za cilj ugraditi okvir SDG-a u rad vladinih odjela kako bi se osigurala veća koherentnost politike, podržale lokalne vlasti u lokalizaciji ciljeva održivog razvoja, ponudila veća partnerstva za postizanje ciljeva održivog razvoja, uključila načelo “Ne ostavljajte nikoga” u provedbu irske Agende 2030 i mehanizme izvješćivanja.
- ♦ Karta politika SDG-a poboljšava sposobnost dionika da prate provedbu određenih SDG-ova i povezanih ciljeva u Irskoj.

Strateški dokumenti o održivosti u obrazovanju odraslih:

- ♦ Irska mobilizira napore za provedbu UN-ove agende održivog razvoja do 2030., što znači da je njezino Ministarstvo obrazovanja donijelo niz dokumenata koji promiču održivost u obrazovanju.
- ♦ Postoji osam prioriternih područja djelovanja koja se smatraju ključnim točkama utjecaja na napredak ESD agende u Irskoj: vodstvo i koordinacija; Prikupljanje podataka i osnovno mjerenje; Kurikulum u predškolskom, osnovnom i višem obrazovanju; Profesionalni razvoj; Daljnje obrazovanje i usavršavanje; Visoko obrazovanje i istraživanje; Promicanje sudjelovanja mladih; Održivost na djelu (više informacija [ovdje](#)).
- ♦ Obrazovanje odraslih spominje se kao jedno od prioriternih područja u KOOR-u do 2030.: Plan provedbe 2022.-2026., uz osnovno, više i visoko obrazovanje.

Mreže o održivosti i konceptu obrazovanja za održivi razvoj:

- ♦ Nacionalni forum dionika za SDG osnovan je kako bi se informirao o daljnjem razvoju nacionalnog okvira za SDG. Ovo se održava dva puta godišnje i poziva sudionike i dionike da podijele s drugima kako se politika provodi u praksi diljem otoka.
- ♦ Irska ekološka mreža (IEN) radi pojedinačno i zajednički na zaštiti i poboljšanju okoliša i postavlja pitanja okoliša u središte pozornosti u Irskoj i na međunarodnoj razini.
- ♦ Pet gradova diljem otoka Irske (Limerick, Cork, Belfast, Derry-Strabane i Dublin) članovi su Irske mreže gradova koji uče (INLC), koja je dio UNESCO-ve Globalne mreže gradova koji uče. Održivost je na dnevnom redu za cjeloživotno učenje u gradovima u pripremi za 2030.

Pristupi/prakse održivosti u institucijama obrazovanja odraslih:

- ♦ Postoji nekoliko nevladinih organizacija i organizacija koje promiču održivost i okoliš stanovništvu nudeći tečajeve i obrazovne sastanke.
- ♦ Primjer obrazovnih programa u Irskoj je program "Obrazovanje za održivost" Susan Adams, koji nudi obuku i mladima u školama i odraslima (osobito učiteljima): <https://educationforsustainability.ie>.
- ♦ Poslovnu obuku također nudi irska vlada. Zove se "Climate Ready" i ima za cilj opremiti poduzeća vještinama za odgovor na klimatske promjene i napredovanje u gospodarstvu s niskim udjelom ugljika.

Ponude obuka za edukatore odraslih o održivosti:

- ♦ Postoje teorijski pristupi i radionice, kao i praktične aktivnosti kojima je cilj potaknuti zajednicu da razvije vještine i svijest o temama o okolišu i održivosti.

Međugeneracijsko učenje u institucijama obrazovanja odraslih:

Međugeneracijsko učenje postalo je fokus u brojnim političkim dokumentima i strateškim dokumentima:

- ♦ Globalni centar za cjeloživotno učenje ASEM izradio je radove i izvješća preko Sveučilišta CORK o utjecaju i sudjelovanju: <https://asemllhub.org/>.
- ♦ Sveučilište Age-Friendly of Dublin City University organizira Globalne međugeneracijske tjedne i pruža okvire za razumijevanje načina učenja među generacijama.

O ILCES PROJEKTU

Projekt „Zajednice međugeneracijskog učenja prema održivosti okoliša“ (ukratko ILCES) ima za cilj pridonijeti postizanju ciljeva postavljenih u Europskom zelenom dogovoru uvođenjem inovativnih pristupa učenju za obrazovanje svih članova zajednice (učenika, roditelja i zajednice općenito) o pitanjima održivosti.

Opći cilj projekta je ojačati međugeneracijsko učenje unutar zajednice kako bi se promicala ekološka svijest i promjena ponašanja prema održivosti okoliša kroz 6 R-ova održivosti – *ponovno promišljanje, odbijanje, smanjenje, ponovna uporaba, popravak, recikliranje*.

Konkretno, projekt ima sljedeće ciljeve:

- ◆ Povećati ekološku svijest kroz aktivan, kritički pristup koji uključuje ljude različitih dobnih skupina.
- ◆ Povećati digitalnu kompetenciju uključenih ciljnih skupina uz jačanje njihove svijesti o pitanjima zaštite okoliša.
- ◆ Podržati pružatelje međugeneracijskog učenja u lokalnoj zajednici alatima i resursima o održivosti okoliša.
- ◆ Istaknuti inovativne i učinkovite modele i pristupe međugeneracijskom učenju u lokalnim zajednicama kroz aktivnosti obrazovanja za okoliš koristeći 6 R-ova održivosti: ponovno promišljanje, odbijanje, smanjenje, ponovna uporaba, popravak, recikliranje.
- ◆ Otkriti i identificirati temeljna načela, različite strukture i pristupe održivog uključivanja lokalne zajednice u međugeneracijsko učenje za podizanje svijesti o okolišu kroz razmjenu iskustava i najboljih praksi.
- ◆ Predstaviti izazove u provedbi međugeneracijskog učenja u lokalnoj zajednici i dati preporuke za podršku radu u ovom području.

O PROJEKTU ILCES

Konkretno, projekt će proizvesti tri inovativna rezultata:

a) **Impulsni priručnik** koji sadrži materijale za obuku, kvizove i testove samoprocjene podijeljene u 6 jedinica prema 6 R održivosti: ponovno promišljanje, odbijanje, smanjenje, ponovna uporaba, popravak i recikliranje.

b) **Preporuke i smjernice za napredne centre za učenje u zajednici**

c) **Platforma za e-učenje** koji će uključiti prethodne rezultate, pružiti odraslim trenerima i učenicima informacije, alate i resurse za podršku i poboljšanje pružanja obrazovanja o ekološkoj održivosti u online okruženjima.

Rezultati projekta i aktivnosti usmjereni su na sljedeće ciljne skupine:

- ♦ pružatelje međugeneracijskog učenja (institucije za neformalno učenje, nevladine organizacije, itd.),
- ♦ odrasli učenici,
- ♦ kreatori politike (lokalne vlasti, trgovačka udruženja, itd.).

SURADNICI

Latvia University
of Life Sciences
and Technologies

**LATVIA UNIVERSITY OF LIFE SCIENCES AND
TECHNOLOGIES**

www.llu.lv

CESIE

www.cesie.org

Volkshochschule
im Landkreis Cham e.V.

Community College Cham e.V. [www.vhs-
cham.de](http://www.vhs-cham.de)

Redial Partnership CLG

<https://www.redialpartnership.org/>

DIOPTER - OTVORENO UČILIŠTE

<https://www.diopter.hr/>

Belete S, Duke C, Hinzen H, Owusu-Boampong A, Khau HP. Centri za učenje u zajednici (CLCs) za učenje i obrazovanje odraslih (ALE): razvoj unutar i od strane zajednica. *Int Rev Educ.* 2022;68(2):259-290. doi: 10.1007/s11159-022-09954-w. Epub 2022. 30. svibnja. PMID: 35668895; PMCID: PMC9150052.

Bianchi, G., Pisiotis, U., Cabrera Giraldez, M. GreenComp – Europski okvir kompetencija za održivost. Bacigalupo, M., Punie, Y. (urednici), EUR 30955 EN, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg, 2022.; ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040.

Hargis K., McKenzie M., LeVert-Chiasson I. (2021). Nastavni plan i program i učenje za klimatske akcije. Prema SDG 4.7 Planu za promjenu sustava

[online]:<https://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctv29sfv6v.10>(zadnji pristup 20.12.2022.)

Aegerter F., Menz S. (2020). Koncept integracije obrazovanja za održivi razvoj u općinske obrazovne ustanove na primjeru centara za obrazovanje odraslihškola u okrugu Meißen e.V. [online]:https://www.iris-ev.de/wp-sadržaj/uploads/2020/05/IRIS-e.V._Konzept-ESD_Obrazovanje_odraslihg_2020.pdf (zadnji pristup 25.01.2023.)

UNESCO (2017.): Obrazovanje za ciljeve održivog razvoja. Ciljevi učenja, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444?_posInSet=2&queryId=68f3b3c2-0849-47ea-8142-f25fe988f97c (zadnji pristup 24.02.2023).